

ATT KNYTA AKTIVISM TILL AKADEMIN

// ÄR DET MÖJLIGT? //

Under vårvintern har universitetsstuderande från olika håll i landet haft möjlighet att via nätverket HILMA delta i nätkursen "Grassroots: Theorizing activism". Kursen koordineras av ämnet kvinnovetenskap vid Åbo Akademi. Bakom kurshelheten står **Freja Högback** (pol.mag), **Barbro Nordling** (fil.mag) och **Katarina Jungar** (pol.dr), som alla har ett gemensamt intresse för gräsrotspolitik och feminism. Ikaros träffar kursdragarna för ett samtal om politik, aktivism och vetenskaplighet.

Text: Sara Nyman

Jag träffar Katarina, Freja och Barbro i personalrummet på "kvinnis" eftersom både Freja och Barbro i och med arbetet med kursen rör sig där ibland, medan Katarina har sin arbetsplats där. Hon är för tillfället forskardoktor vid ämnet kvinnovetenskap, men har också varit aktiv inom kvinnojourerna, både i Finland och i Sydafrika, där hon bott i långa perioder. År 2011 doktoretrade hon med avhandlingen *Long Live: South African HIV-activism, Knowledge and Power*. Det var då, på småtimmarna efter hennes disputation, som idén föddes till att ordna en kurs i aktivism. Inspirationen smittade av sig från Katarinas opponent, **Akosua Adomako Ampofo**, professor vid University of Ghana, som under disputationen gjorde intryck med sitt lediga förhållningssätt till relationen mellan aktivism och den akademiska verksamheten. Hon gjorde inga ansatser till att hålla den akademiska verksamheten fri från politik - en inställning som är uppfriskande om man ofta får höra att de frågeställningar man rör sig med är politiska och därmed inte vetenskapligt intressanta.

Barbro: Det framgick så tydligt i hur hon talade och det hon tog fasta på i Katarinas avhandling att hon kom från ett sammanhang där aktivism var mycket tätare knuten till det akademiska. Man såg helt tydligt var hennes engagemang låg.

För Barbro är det viktigt att också akademiskt kunna röra sig inom områden där hennes engagemang finns. Hon har varit involverad i djurrättsaktivism och även om hon i dagsläget inte vill beskriva sig som särskilt aktiv, så poängterar hon att det har motiverat henne akademiskt. Barbro skriver om djuretik. Också Freja har sin bakgrund inom djurrättsaktivism, vilket avspeglar sig i att hon akademiskt intresserar sig för frågor som problematiserar mänsklighet, maskulinitet och femininitet i relation till köttätande. Till skillnad från Barbro och Katarina är hon även i dagsläget engagerad i olika gräsrotsrörelser, bland annat anti-kärnkraftsaktivism.

Katarina: Freja är den som vi hela tiden vet är aktivist.

Så säger Katarina som står med bägge fötterna inom den akademiska världen, men hennes kommentar är begriplig - en kurs i aktivism behöver rentav en aktivist för att man tillsammans ska kunna reflektera ur ett mer emanciperat perspektiv, det vill säga för att undvika att se aktivism som något som "de andra", "aktivisterna", gör.

Kursen består av sex olika moduler, och lärarna har på så sätt ansvar för sina olika intresseområden. Till exempel inleder

Barbro med att introducera filosofiska frågeställningar kring aktivism.

Barbro: Den första modulen ställer frågor om vad aktivism är och vad man uppfattar som aktivism, frågor kring politisk synlighet och kring hur politisk legitimitet formas och förstås i relation till politisk gräsrotsaktivism.

I de andra modulerna uppmärksammas bland annat frågor om solidaritet. Olika gräsrotsrörelser analyseras och dagsaktuella fenomen som homonationalism och pinkwashing diskuteras. En av de viktigaste frågeställningarna, som Freja pekar ut som återkommande i diskussionerna, är frågan om man överhuvudtaget kan idka aktivism för en annan människa utan denna människas medverkan och

samförstånd. Här infinner sig frågan om skillnaden mellan välgörenhet och solidaritet och vad det får för betydelse för själva aktivismen.

Barbro: Det gäller att se hur det hänger ihop, det man funderar på teoretiskt, filosofiskt, och det man gör politiskt i samhället.

Hon betonar att det inte är lätt att beskriva målen för inlärningen utan att samtidigt kritisera en rätt så allmän, men märklig, idé om kunskapsproduktion. Då det kommer till att analysera och reflektera kring aktivism har det varit viktigt att inte bara problematisera sådant som redan görs, utan också att hitta möjligheter, det vill säga ställa frågan: vad kan man göra? Det viktiga är att under kursens gång skapa utrymme för reflektion kring aktivism och politisk aktivitet.

Att vara feministisk forskare vid Åbo Akademi har betytt mycket aktivism den sista tiden.

Under kursens gång reflekteras det även kring kvinnovetenskapens akademiska och politiska roll. Istället för att strikt skilja kvinnovetenskapen från olika gräsrotsrörelser är avsikten snarare att olika discipliner kan lära av varandra.

Freja: Det som för mig har varit viktigt med den här kursen är att erbjuda ett utrymme där kvinno- och genusvetenskapsstuderande, men också andra, kan fundera på vad man kan göra med sina studier utanför stora institutioner. Det är i alla fall därför jag tänker att kursen heter "grassroots". Men å andra sidan är det ironiskt att vi sitter här, vid ett universitet, och har en kurs i aktivism och teoretiserar gräsrotstänkande.

Katarina: Hur många ÅA-kurser är det egentligen som nämns på ett punk-forum?

Freja berättar att hon googlade kursen och en av de första träffarna var på punk-forumet punkinfinland.net, där den har uppmärksammats. Kursen omtalades i positiva ordalag. Katarina skrattar och erkänner att det var en av höjdpunkterna i hennes akademiska karriär.

Alla börjar skratta då vi kommer in på frågan om hur det kommer sig att kursen ordnas på kvinnovetenskapliga institutionen och inte vid något annat ämne. Skulle inte en liknande kurs kunna ordnas vid andra ämnen som t.ex. filosofi eller mänskliga rättigheter?

Barbro: Det är ju ingen tillfällighet att det ordnas vid ämnet kvinnovetenskap. Vi sticker inte under stol med att det finns politiska frågor... och vi försöker inte heller göra dem till något annat.

Freja: Kvinnavetenskap har sitt ursprung i den feministiska rörelsen som har sitt ursprung i aktivism. Inom kvinnovetenskapen är intersektionalitets- och postkolonialteori viktiga. De här båda aspekterna på maktförhållanden återkommer i kursens olika moduler. Vi försöker alltså problematisera många olika sorters maktrelationer. På det viset skulle kursen säkert kunna ordnas även vid något annat ämne.

Vi kommer in på frågor om hur aktivism och arbetet med aktivism format synen på den akademiska verksamheten och på sig själv, är man aktivist eller är man främst akademiker?

Katarina: Om jag som forskare tänker att jag är intresserad av förändring, så tycker jag att aktivism är en häftig sammanhang att undersöka. Både när jag har jobbat med kvinnojouren och då jag har tittat på HIV-aktivismen har det varit tydligt att den akademiska diskussionen har halkat efter. Det är ju ofta så att forskare tror att just de går i spetsen för debatten, men det är oftast precis tvärtom. Det klassiska exemplet, då jag tänker på min avhandling, är att redan år 2003 demonstrerade 20 000 människor i Sydafrika för bromsmediciner, men de flesta hälsoforskare pratar om preventiva åtgärder, inte om bromsmediciner. Vad säger det om den akademiska diskussionen?

Barbro: Vad är min tanke om akademisk forskning överhuvudtaget? Vem känner man att man vill gå i dialog med, vem är det man upplever som sin samtalspartner i det man skriver? Det finns mycket man inom det akademiska kan lära sig av aktivistisk praktik.

Katarina: Här tänker jag lite annorlunda än Barbro, jag tänker ju helt klart att jag för en diskussion med andra hälsoforskare. Men jag får ofta frågan om jag har berättat för "de där aktivisterna" (HIV-aktivister i Sydafrika) om min forskning.

Freja: Ibland kan man bland aktivister stöta på en misstro mot teori och universitetsvärlden, och bland akademiker mot aktivism. Det finns en knasig dikotomi mellan teori och

praktik. Knappast finns det någon aktivist som inte tagit intryck av teori på något plan. Men visst ställer jag mig själv också kritisk kanske främst till universitetsvärlden, men också till aktivistisk subkultur. Varför ens ställa teori och praktik mot varandra? Man behöver teorin för att kunna göra något, och praktiken påverkar i sin tur teorin.

Katarina inflikar med att påminna om att aktivism och teori ofta går hand i hand, även om man inte i första hand tänker det.

Katarina: Då man talar om afrikanska aktivister är det lätt hänt att man tänker sig att det verkligen är "gräsrotter", och att de inte har någon teori alls. TAC, den gruppen som jag undersökte, skriver t.ex. att de är inspirerade av ett foucauldianskt tänkande kring makt, feminism o.s.v.

Barbro: Jag tänker mig teori som reflektion, som en ständig reflektion över vad det är man försöker göra, men också hur man gör det. Det måste finnas en sådan dimension, men den kan saknas ibland. I bästa fall kan ett akademiskt utrymme erbjuda den platsen för reflektion.

Freja: Då jag skrev min gradu var jag kritisk mot intersektionalitetsteori eftersom man inte inkluderade djur och miljö tillräckligt. Men jag tycker om intersektionalitetstänkande och har lärt mig mycket av den här teorin, som jag också kunnat tillämpa på min aktivism.

Freja säger att hon med hjälp av

feministisk teori också kunnat uppmärksamma och problematisera patriarkala tendenser inom djurrättsrörelsen, t.ex. att vissa män inom rörelsen ibland tar mycket plats och intar feministiska frågeställningar på allvar.

Katarina: Ja, jag är för tillfället anställd vid ett universitet och är akademiker. Att vara feministisk forskare vid Åbo Akademi har betytt mycket aktivism den sista tiden. Trots mobilisering av forskare, studerande och andra berörda finns det bara professorn kvar vid ämnet kvinnovetenskap vid Åbo Akademi från och med juli.

Katarina konstaterar att det akademiska för tillfället tar en stor del av hennes tid och energi, men att det är öppet hur det blir i framtiden. Framför sig har hon trots allt ett års finansierad forskning, men hon frågar sig varför det ändå är så att de mest intressanta feministiska teoretikerna oftast också är aktivister. **Judith Butler** nämner hon som exempel.

Barbro: Jag vet inte om jag är akademiker, jag upplever mig inte som akademiker, men å andra sidan vet jag inte vad det betyder att säga det heller.

Freja: Jag instämmer med Barbro. Men jag har ju studerat vid universitetet och arbetar nu också som lärare vid universitet. Det handlar ju inte heller bara om hur jag ser mig själv, utan också om hur andra upplever mig.

Jag tänker mig teori som reflektion, som en ständig reflektion över vad det är man försöker göra, men också hur man gör det.

Sara Nyman är redaktör för Ikaros